

Didactiek voor faunabeheerders Of hoe leer je wilde zwijnen wild te blijven



foto Maas van de Ruitenbeek/Buiten-Beeld

Faunabeheerders, overheid, weggebruikers en natuurbeschermers discussiëren dit jaar weer ijverig over het ‘zwijnenprobleem’. Allerlei oplossingen worden aangedragen maar geen van deze neemt het leervermogen van wilde zwijnen mee in de discussie.

Zwijnen naar de universiteit, nee dat niet. Maar volgens professor Don Broom van Cambridge University hebben zwijnen cognitieve vaardigheden die te vergelijken zijn met die van een driejarig kind. Ken Cheng, universitair onderzoeker, meldt dat er een opeenstapeling van bewijs is dat zwijnen een begrip van tijd hebben. Zij zijn in staat het hoe, wat en waar te bevatten.

Kijken we naar de sociale structuur van een groep wilde zwijnen (de zogenaamde rotte), dan zien we dat zij familiegroepen

vormen van overlappende generaties zeugen met biggen (frislingen). Aan het hoofd van een rotte staat de oudste en sterkste zeug; de leidbagge. Zij bepaalt waar de rotte zich ophoudt. Daarnaast synchroniseert zij de oestrus van alle zeugen, zodat alle frislingen in dezelfde tijd worden geworpen. Vreemde zwijnen die niet tot het familieverband behoren worden aangevallen en moederloze frislingen van de eigen rotte worden door de andere zeugen onder hun hoede genomen. Recentelijk onderzoek wijst uit dat rottes wel degelijk territoriaal gedrag vertonen en niet de notoire zwervers zijn waarvoor ze in het verleden werden aangezien. Onder zeer gunstige omstandigheden hebben zij voldoende aan een leefgebied van 10 tot 15 hectare. Maar wordt nu de leidbagge geschoten of overreden, dan vervalt de hele sociale structuur van de rotte en veranderen de overgebleven zwijnen in rusteloze zwervers die veel schade veroorzaken.

Wat heeft nu dit alles met didactiek te maken? Leer de leidbagge uit de buurt te blijven van wegen en gebieden waar zwijnen niet gewenst zijn en de problemen zijn verholpen. Is het nu zo gemakkelijk? Nee, dat niet. Maar het kan wel.

Het idee dat je wild wat kan leren is voor sommigen wel erg vernieuwend. In een aantal landen worden de cognitieve vaardigheden van het wild al gebruikt om conflicten met de mens op te lossen. Beren (Ursidae) die problemen veroorzaken in Amerika worden door middel van aversieve conditionering geleerd om menselijke grenzen te respecteren. Deze methodiek, bear shepherding genaamd, kan als voorbeeld dienen voor het oplossen van een aantal Nederlandse problemen met wilde zwijnen.

Bij aversieve conditionering van beren worden honden, rubber kogels, vuurwerk en mensen ingezet. Op het moment dat de beer een grens overschrijdt gaat het team aan de slag. Er wordt geschreeuwd, vuurwerk afgestoken en met rubber kogels op de beer geschoten. Tegelijkertijd staan de honden te blaffen. Op het moment dat de beer vlucht, wordt hij op de huid

gezet door de honden met hun geleiders, schreeuwend en vurend tot het dier het gebied heeft bereikt waar hij wel mag verblijven. Het team blijft lawaai maken bij de grens, maar stopt de achtervolging. De beer leert zo letterlijk waar zijn grenzen liggen. Bij hardnekkige gevallen wordt het dier van een zender voorzien. Op deze wijze is het team de beer steeds twee stappen voor, net zolang tot het dier het heeft geleerd.

Zou je dit vertalen naar de wilde zwijnen, dan zou je zwijnen die langs de weg lopen kunnen leren de weg te vermijden. Alleen richt je je niet op de gehele rotte, maar op de leidbagge. Als zij geleerd heeft de weg te ontzien volgt de rest van de rotte haar van nature. Het doel is een leersituatie voor het wild te creëren. Het slagen van een educatieve setting voor het wild is afhankelijk van de didactische en creatieve vaardigheden van de faunabeheerder. Kennis van gedragsmodificatie van wild is daarbij onontbeerlijk.

Conclusie: Leer nu gewoon wild, wild te blijven!

Michel Grobbe, M.Sc (Docent aan de Stoas Hogeschool te Dronten)
m.grobbe@stoashogeschool.nl

Reactie

Wilde zwijnen snelle leerlingen

Het leervermogen van wilde zwijnen is een bekend fenomeen. Ze hebben heel snel in de gaten welk gedrag voordeel biedt en welk gedrag niet. Voor welke mensen of auto's je moet oppassen en voor welke niet. Of je met het uitoefenen van negatieve prikkels de problemen de baas kunt

blijven, dat is de vraag.

De VVV varkens kent een ieder, in een voedselarme periode op een vaste plek en een vast tijdstip een handje voer, en in geen tijd komen ze uit de gehele omgeving mee-eten. Bij negatieve ervaringen, bijvoorbeeld afschot in combinatie met verstoring, laten ze bij een goede voedselsituatie het verstrekte lokvoer snel links liggen.

Vanwege hun reproductievermogen en afhankelijkheid van voedsel dat in voldoende hoeveelheden aanwezig is, ontstaan er snel situaties dat er meer zwijnen lopen dan dat er voedsel is. Vele varkens maken de spoeling dun, maar te weinig spoeling levert vele dunne varkens.

En in deze situaties gaan zwijnen ineens heel anders om met negatieve prikkels. Overleven wordt belangrijker, ook al krijg je bij je activiteiten allerlei negatieve prikkels op de koop toe. Wegbermen, urbane delen van het leefgebieden en landbouwgronden in voedselarme perioden te vrijwaren door ze te leren deze gebieden te vermijden lijkt dweilen met de kraan open. In dit soort omstandigheden zie je dat op afschotplekken wilde zwijnen terug blijven komen op het verstrekte lokvoer.

In voedselrijkere perioden kan bij de schadebestrijding wel effect bereikt worden. De negatieve prikkel bestaat uit verstoring in combinatie met afschot. Ook in deze lijn is de aanwijzing die de provincie heeft verstrekt om wilde zwijnen te mogen verbijten langs wegen. Het gebruik van een vuurwerkpistool en ondersteunend afschot is een maatregel die in de toekomst ruimer toegepast gaat worden langs de Veluwe wegen.

En misschien is het wel effectiever om het lerend vermogen van de automobilisten op de Veluwe wegen aan te spreken. Ze zullen voorlopig nog geen beren op de weg zien.

Gerrit-Jan Spek, Spek Fauna-Advies en ambtelijk secretaris van de Vereniging Wildbeheer Veluwe
info@spekfauna-advies.nl